

havia començat fortament a afavorir l'extensió de l'antic diminutiu — hipocorístic AGNELLUS, que amb caràcter acariciatiu ja figura en Plaute (cf. l'ús d'altres diminutius amb el mateix caràcter en escriptors tardans de l'antiguitat, *agnulus* en Cassiodor, *agniculus* 5 en Sant Agustí i Sant Ambrosi), i l'adjectiu *agnellinus* en Antim.³

DERIV.: *Anyella* 'ovella tendra', mot sobretot de l'extrem Nord [*anyela*, doc. rossell. de 1296, RLR v, 95], que avui encara se sent molt per aquelles terres;⁴ 'nom de planta' (?); *anyellada*. *Anyellar* 'parir l'ovella' [1611, Agustí; usual avui sobretot a l'extrem Nord: Formiguera de Capcir, 1960, etc.]; *anyellet*, *anyeller*, *anyellenc*, *anyelló*; *anyellina*. Del ll. clàssic AGNUS deriva directament el derivat AGNINUS (o -INA o 15 -ICIUS) que designa la llana o la pell de l'anyell:⁵ «quintar d'alcofol: una puges; un centenar d'*aynines*, 2 drs.; pena de conils, un dr.; guarnatxes de cunils ---», Tarifa de Barcelona, de 1271 (*EntreDLle.* i, 157, 42); «una cota mesclada ab pel d'*ayines*», molt repetit en els docs. p. p. Rubió i Lluch (*Diplomatari de l'Orient Cat.*, 281, doc. de 1352, etc.). La forma masculina *anyins* [1319, *AlcM*] ja en doc. de 1308, copiat en el *Llibre Roig* de Prats de Molló (1643, f. 14) «encant --- non audeat vendere lanam coussam 25 nech *anynos* couses nech pelles» en un doc. de la mostassaferia de València, de 1322 (*DBal.*).⁶ A l'Alt Aragó això s'ha convertit en nom del velló o boldró de la llana d'un xai: *añino* a Ansó (Kuhn, *RLiR* xi, 205; *ZRPb.* lv, 624); a Bielsa *añin*⁷ es degué dissimular en 30 *añil*, que és com m'ho deien allà parlant-me de la tosa o esquilada (1965), o bé és derivat en -ILE, també en el valencià de Lluçena (*anyill* 'anyell', *AlcM*, Penàguila, probablement malentès). En altres parlars pirinencs i occitans en aquest sentit s'ha format un derivat en -ICIUS *ñisos* 'velló de l'anyell' a la Vall Ferrera (Àneu, 1933), roerg. *onisses* (< *anisses*) «agne- 35 lin, laine des agneaux» (Vayssier).⁸

CPR. CULT.: *Agnus-cast* 'espècie d'alloc' (com a recepta per guardar la castedat: «de sarments lit / e 40 d'*agnus-cast* / fornix ton trast, / e d'un cantal / te fes capçal, / lançols d'ortigues / ab què t'abrigues; / muller de neu, / com Francesch féul» (JRoiç, *Spill*, v. 10093), cf. supra ACS i ALOC.

¹ No acabo de veure clar per quin procés s'ha creat 43 en part del Rosselló una variant *aniell*. Tendències dissimilatòries no sorprenen en un mot d'aquesta estructura, i que d'altra banda l'amenaça d'homonímia amb *anell* obligués a mantenir un element palatal en una forma o altra s'explica (i així serà).²⁰ Crec haver sentit *añéll* per allà en algun punt. Però el cas és que Saisset ho compta com a trisíl·lab, i llavors costa més d'entendre: «al lloup era pas més la besti tan cragnida / dals pobras patits *aniells*» (vers enneasíl·lab què ha quedat coix en l'ed. Marty, p. 233.12, en donar-li la grafia *anyells*); no puc, però, creure que fos *AGNICELLUS (cf. *agniculus*). — ² Port. *anho*; en el galleg de Moura (Ourense) *naño* és «el cordero al nacer» (*CuadEstGall.* III, 429) amb aglutinació de la *n* de l'article indefinit, ço que 60 *lina*

sembla denotar un ús poc general del mot. — ³ És insostenible fonèticament, i perfectament innecessària, la teoria que suposa que *xai* vingui del ll. AGNUS (s'hauria pogut arribar a **s'any*, **sany*, qui sap si arribar fins a **xany*, supòsit ja forçat, però de cap manera passar a -ai). — ⁴ *Jaça de les anyelles* a Ralleu (Conflent) que alguns han pres com a nom propi de lloc (cadastre napoleònic), però ara em diuen que ells ho usen merament com a apellatiu. El que no sé és si referint-se a unes ovelles joves (o 'ouvelles amb anyell?'). Possiblement són les que encara no han parit, com sigui que el mot *feda*, que reemplaça *ovella* en el dialecte rossellonès, etimològicament significava 'ovella parida', amb caràcter específic. No estic ben segur que el nom del gran *Pla d'Anyella*, en els cims entre Berguedà i Cerdanya (entre Toses, Castellar i Alp) vingui d'això, car fa un poc estrany que un muntanyam tan extens hagi pres nom d'una bèstia sola (tampoc veig clar que tingui relació amb el tipus bascoide *Anya* 'devesa', val a dir-ho, E. T. C. i, 175-179; i, 132). PLANA AGNILLA adj. n. pl. 'plans ovins' (dissim. N-N > d-n)? — ⁵ Paral·lelament cast. *añino*, DCEC i, 228-9. — ⁶ Sembla que es refereixi al mateix «*anyi* --- sutze ---» en doc. de 1288, de Puigcerdà (RLR iv, 508); i «*anyi* --- verjada ---» en Camps i Mercadal, *Folkl. Men.* i, 160. En canvi no veig clar el sentit en Jaume Roig: «diumenge tallen, / dissapte ballen, / cuynen divendres, / ab faves tendres, / cebes e alls, / carn a tassalls, / galls e *hannins*», v. 7427, potser 'carn d'anyell?'; amb -nn- en el ms., que Chabàs canvia en *hanins* pensant en el fr. ant. *ane* 'à nec', cosa que en català no s'explicaria fonèticament, i tampoc no sé que tingui prou base en francès. — ⁷ Escruiçit de la idea que algú pugui pendre la meva cita d'aquests testimonis romànics de l'adjectiu AGNINUS com alguna mesura d'aprovació per part meva d'una absurda etimologia que ha circulat del NL mall. *Santanyi*, m'antíipo a desaprovat-ho. Nom de la cristiandat preislàmica (és ridícul, doncs, recolzar la idea en un segell municipal), en la qual no hi ha dificultat fonètica ni de cap mena a partir de SANCTA AGNÉS. acusatiu AGNÉ(M) (cf. *Santagaldana* nom preislàmic a Menorca, etc.), puix que -ainé havia de tancar-se en -ainí segons les normes àrabo-mossàrabs. ¿Qui sap res de l'advocació de les esglésies balears en temps visigòtics? Que *Sanctus Agnus* es convertís en un nom objectiu de Jesús, i més, en un topònim, és ja sense exemple i idea forçada; pensar que es pogués fer això amb l'adjectiu AGNINUS és, si més no, una extravagància. Però totes esdevenen possibles quan entren en joc prejudicis de sagristia o pre-ocupacions municipals. — ⁸ *La Passade de Fondanbis*, doc. bearnès de 1456 (*Cart. B. d'Ossau*, p. 257) més aviat que res d'això serà nom de lloc amb base adjectiva FONNS AGNINUS 'font dels anyells'.

Anyins, *anyines*, *anyissos*, V. *anyell* *Anyil*, V. *ani-*
lina *Anyiscar*, V. ací *aquissar* i DCEC, s. v. *enguiz*